

LAUDATIO

Grigore Constantinescu*

Laura Vasiliu

Opera lui Grigore Constantinescu se identifică cu domeniul pe care îl servește – Muzicologia – construindu-se într-un spațiu de contact, complex-ierarhizat, între creație - creator, interpretare - interpret și public specializat sau aflat în diverse faze ale receptării și înțelegerii artei sonore. Îngemânând într-o formă aproape de perfecțiune dubla vocație de muzicolog academic și critic muzical, Grigore

Constantinescu, în cei peste 50 de ani de activitate publicistică și media, însumând 40 de cărți, mii de articole - cronici, recenzii, studii, eseuri – numeroase comunicări științifice, conferințe, emisiuni de radio și televiziune, s-a pus în slujba muzicienilor și ascultătorilor, a culturii muzicale din România, cu o generozitate, o dăruire, o capacitate de muncă,

* Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași i-a decernat titlul de DOCTOR HONORIS CAUSA muzicologului Grigore Constantinescu, critic muzical, profesor universitar și promotor de evenimente muzicale naționale, pentru întreaga activitate profesională. Ceremonia a avut loc în data de 21 octombrie 2015.

unice. Membru în Consiliul de conducere al *Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România* (până în 2002), Președintele *Uniunii Criticilor, Redactorilor și Realizatorilor Muzicali din România*, „Mihail Jora” (din 1990) – Grigore Constantinescu a fost recompensat cu peste 60 de premii, medalii, ordine, diplome, ultimul fiind Ordinul „Meritul Cultural” în *Grad de Comandor*, oferit de Președinția României în ianuarie 2014.

Urmărindu-i avansarea în profesie, în baza articolelor de dicționar, lungul drum al devenirii pare lin și așezat în parametrii optimi de la început. Beneficiind de o instrucție muzicală și culturală aleasă, în virtutea contactului său studentesc cu maeștrii artei și pedagogiei muzicale de la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București - Ioan Chirescu, Victor Giuleanu (teorie-solfegiu), Paul Constantinescu (armonie), Zeno Vancea (contrapunct), Tudor Ciortea (forme muzicale), Mihail Jora, Tiberiu Olah, Dan Constantinescu (compoziție), Alfred Mendelsohn, Anatol Vieru (orchestrație), George Breazul (istoria muzicii), Emilia Comișel (folclor), Ion Vicol, Dumitru D. Botez (dirijat cor) – Grigore Constantinescu intră în domeniul scrisului despre muzică în chiar anul absolvirii – 1962 – când devine redactor al *Editurii muzicale*, secția muzicologie. Pași decisivi sunt urcați în scurt timp – din 1964 lucrând ca redactor - șef de rubrică la revista *Muzica* iar în 1967 intrând în viața universitară, la catedra de istoria muzicii a conservatorului bucureștean.

Continua dezvoltare și perfecționare a tânărului profesor, ce impresiona deja audiența studentescă prin eleganța și consistența discursului său, atrăgând totodată atenția lumii muzicale prin subtilitatea și profesionalismul stilului literar din cronicile semnate, poate fi punctată mai întâi prin studiile de specializare urmate – cursurile internaționale de dirijat (cu Igor Markevitch, Monte-Carlo, 1968), de muzicologie și critică (Seminarul Bartók, Budapesta, 1970), de teorie și istoria muzicii (Seminarul internațional de muzică din Weimar, 1971, 1972). Într-o continuitate firească, studiile doctorale la *Academia de muzică „Gheorghe Dima”* din Cluj-Napoca, finalizate în 1976, la nici 38 de ani, i-au adus satisfacția de a fi unul dintre primii și cei mai tineri doctori în muzicologie din România acelor timpuri.

Grigore Constantinescu a reușit ceea ce puțini profesioniști izbândesc: să-și urmeze neabătut vocația fără compromisuri majore și să se adapteze vremurilor pe care le-a trăit, valorificând contexte, mijloace, oportunități, cerințe. Pentru cititorul de literatură muzicologică din anii `70 și `80 ai secolului trecut, Grigore Constantinescu era specialistul la modul absolut al creației și spectacolului de operă, renume câștigat prin două dintre volumele de muzicologie dedicate genului, *Cântecul lui Orfeu*, o admirabilă istorie adresată deopotrivă muzicienilor și publicului larg – carte ce i-a adus primul premiu al UCMR (1976) și volumul de cercetare muzicologică fundamentală *Diversitatea stilistică a melodiei în opera romantică*, studiu ce s-a impus, prin noutatea și valoarea analizei sistematice, în bibliografia obligatorie a cercetării, din 1980 încoace. Reputația s-a amplificat cu fiecare semnătură a sa ca autor de cronică a spectacolului liric din fiecare număr al revistei *Muzica*, împlinindu-se prin cel de-al doilea premiu al UCMR - *Premiul pentru critică muzicală*, conferit în 1989.

Peste timp, putem observa că audiența acestor producții a estompat pe nedrept restul activității publicistice, celelalte volume dedicate operei și artiștilor lirici (încă 4) și mai ales diversitatea de preocupări muzicologice manifestată în primii 20 de ani de carieră. Ne gândim mai întâi la monografiile de compozitori - în atenție fiind George Enescu, cu ocazia celebrării centenarului nașterii, în 1981 și Matei Socor, vizând repunerea în drepturi a unei creații valoroase, anulate de activitățile politic-organizatorice radicale din anii `50 ale autorului. Avem în vedere și elaborarea unor cursuri universitare, dintre care *Romantismul în prima jumătate a secolului al XIX-lea* a rămas mult timp manual de istoria muzicii pentru studenții și profesorii de muzică din întreaga țară.

Dacă aderăm la dictonul „nimic nu este întâmplător”, putem acorda o semnificație specială relației dintre primul opus al lui Grigore Constantinescu – monografia tenorului de carieră internațională *Dimitrie Onofrei*, născut la Iași în 1897, muzicalizat în corul bisericii Sf. Spiridon, format la *Conservatorul de muzică și declamațiune*, clasa primului mare profesor de canto Enrico Mezzetti – și sărbătorirea autorului în cadrul manifestărilor dedicate împlinirii a 155 de ani de învățământ artistic la Iași. „Dincolo de dealurile care închid

orizontul Iașului vechi, *Florența românească* cum i se mai spunea, șerpuiesc drumuri care duc la așezări mai modeste dar pline de farmec” – își începea Grigore Constantinescu evocarea literar-istorică, încheind-o simetric, astfel: „Arta cântului său este astăzi una din comorile muzicii și sensibilității noastre. Farmecă cu aceeași simplitate, cu același tainic fior pe care îl găsim în blândul popas al soarelui pe dealurile domoale ale Moldovei.” Talentul narativ pus în slujba promovării muzicianului de talent poate fi și un delicat omagiu adresat vechii școli muzicale și atmosferei speciale a Iașului vechi, propice creației și expresiei artistice.

Pilduitoare este amplificarea exponențială a activității muzicologului Grigore Constantinescu după 1990, deși intrase în al 6-lea deceniu de viață. Energia sa creatoare și receptivitatea la trebuințele și orientările culturii muzicale românești contemporane îi fundamentează continuări și inaugurări. Scrie continuu, cu o inepuizabilă forță de documentare, elaborare, fantezie stilistică, definitivând și publicând 28 de volume. Obsesia de a cunoaște tot mai mult și a transmite tot mai bine îi hrănește periodica revenire asupra genului de operă. Doar dacă am avea în vedere dicționarul de teatru liric „Splendorile operei”, publicat prima oară în 1995 și reeditat cu adăugiri importante încă în două ediții, Grigore Constantinescu ar putea să intre în galeria aleșilor. Muzicologul a decis să completeze universul liric cu monografiile de interpreți, precum Dorin Teodorescu, Iulia Buciuceanu, Emilia Petrescu, de creatori, ca Giuseppe Verdi sau Gaetano Donizetti, împlinindu-și visul de-o viață cu un colos enciclopedic *Patru secole de operă*.

După 1990, varietatea complementară a genurilor muzicologice abordate este și mai accentuată, alături de tradiționalele dicționare și monografiile narative, autorul propunând specii inspirate de tehnicile jurnalistice - monografiile prin interviu (*Iosif Conta - portret în dialog*, 2007) monografiile prin colaj de texte (*Madrigal sau magia sunetelor*, 1996), antologii de texte pe temă unică (*George Enescu, miscelanea*, 2009).

Odată cu era postdecembristă, Grigore Constantinescu a intuit nevoia unei noi emulații în rândul tinerilor muzicieni și a unei deschideri mai expresive a muzicologiei către meloman și

student. De aceea, s-a implicat în numeroase proiecte culturale, inițind, organizând, conducând jurii de specialiști - de notorietate fiind *Concursul de interpretare muzicală „Mihail Jora”* (fondat în 1991) și *Concursul național de interpretare a liedului „Ionel Perlea”* (în 1992).

Renumerele câștigat a fost investit în multe alte manifestări competiționale sau de promovare a talentelor interpretative ale României: *Concursul național de canto „Magda Lanculescu”*, *Concursul-festival național de nai „Fănică Luca”* (2002, 2003), *Gala vocilor tinere*, *Gala tinerilor interpreți*, *Gala tinerilor dirijori* ș.a. Creator și promotor de cultură, Grigore Constantinescu, a avut și ideea deschiderii unei serii de monografii moderne, de popularitate, creând colecția *MUZICA VIVA* la *Editura didactică și pedagogică*. A înțelege limitele informației digitale și a le suplini prin cartea de autor, a-ți da seama de existența unui nou public ce așteaptă să fie informat, educat, îndrumat pe calea bucuriilor muzicii sunt calități ale intelectualului, muzicologului și cetățeanului Grigore Constantinescu ce a propulsat 24 de apariții editoriale, monografii de compozitori, interpreți, genuri muzicale într-un format concentrat și atrăgător. Dintre cele semnate de inițiator, *O istorie a muzicii în pași de dans* se distinge prin originalitate. „Vă recomand cu căldură să citiți cartea *O istorie a muzicii în...pași de dans* – scrie Costin Popa în prefață. „Nu o veți lăsa din mână! Grație verbului elevat al autorului (...) vă veți simți înaripați și împliniți spiritual prin pătrunderea în lumea uneia dintre cele mai profunde și expresive simbioze în artă!”

Grigore Constantinescu este un critic-muzicolog, muzicologia infuzînd critica muzicală cu rigoarea judecăților de valoare și a analizei fenomenului interpretativ, cu bogăția informației istorice și capacitatea interconectării ideatice. Grigore Constantinescu este un muzicolog-critic muzical, zonă producătoare de bucurie în receptarea muzicii, în participarea la actul viu al artei, la întâlnirea cu personalitatea reală a artiștilor. Decurge o critică profesionistă și o muzicologie concretă, legată direct de faptul muzical, de actorii fenomenului – compozitori, interpreți, organizatori, de ieri și de azi. Grigore Constantinescu este „un vulcan de idei” – spune Dan Dediu și tot el observă „nivelul poetic al adâncimilor, eleganța gândului, rigoarea,

împachetarea în manieră lingvistică foarte articulată, precizia adjectivelor”.

Afirmat în pagini de revistă muzicală, într-o societate de critici de talent și competență probate în timp – să-i amintim pe Alfred Hoffman, Ada Brumar, Elena Zottoviceanu, Dumitru Avakian, Luminița Vartolomei – Grigore Constantinescu a cucerit respectul și admirația prin stilul elevat, nobil, cu o retorică elegantă, fără emfază. Măsura, nuanța, gustul, rezonanța imaginii literare, atestând subtilitatea expresiei, balansează cu precizia și consistența informației, a comentariului. Dramaturgia perfectă a unui articol sau a unei cărți ne inspiră să-l considerăm un regizor al spectacolului muzicologic, ce transferă din splendorile operei suspansul libretelor, surpriza soluțiilor scenice, culoarea intensă a ariei solistice, apoteoza ansamblurilor vocale finale.

„Nu există gen muzical absent din contextul analizelor profunde, al abordărilor cu largă adresare ale domniei sale – observă Daniela Caraman Fotea - (...) această *OPERA MAGNA* are public pe indiferent ce zonă repertorială a istoriei muzicii; se adresează specialistului, învățăcelului, melomanului, cunoscătorului rafinat ori debutantului, pe traseele esențelor înfățișate cu delectare de limbaj, umor (unde e cazul), metaforă subtilă, argumentația fiind convingătoare, memorabilă, trebuitoare pentru comunicarea pe sens fără întoarcere cu spiritul artei sunetelor. Grigore Constantinescu oferă modele breslei, de la altitudinea unui profesionalism peren, cu largă acoperire temporală”.

Trăind în lumea ierarhiilor reale sau imaginare, a îndârjirii pentru mari înfăptuiri, în cultura vedetei și vedetismului, Grigore Constantinescu își păstrează amabilitatea, pasiunea, bucuria, umanitatea, grația. Îl interesează muzica, opera, baletul, teatrul, interpretarea, muzicologia, publicistica, pictura, familia, turismul (după cum citim pe blogul său). Cunoscând persoana și opera lui Grigore Constantinescu, recunoști muzicologul și muzicologia în forma lor definitorie. Îi dorim - muzicologiei - să se extindă prin cele *Patru secole de lied*, pe cale a fi scoase la lumină de Grigore Constantinescu!

SUMMARY

Laura Vasiliu: Grigore Constantinescu – Laudatio

Grigore Constantinescu's oeuvre pertains to the domain of musicology, establishing a complex hierarchy of connections between creation / creators, interpretation / interpreters and an audience that is informed or one that has reached various degrees of reception and understanding of the art of sounds. Perfectly intertwining his double vocation as academic musicologist and music critic, Grigore Constantinescu, over his more than fifty years of publishing and media activity, having written forty books, thousands of articles – chronicles, reviews, studies, essays – numerous presentations, conferences, radio and television programmes, has served musicians and listeners, music culture in Romania, with unique generosity, abnegation and energy. A member of the Leading Board of the Composers' and Musicologists' Union in Romania (until 2002), President of the "Mihail Jora" Music Critics, Editors and Producers's Union in Romania (since 1990), Grigore Constantinescu has been awarded over sixty prizes, medals, orders and diplomas, the latest being the "Meritul Cultural" Order (Commander Degree), offered by the President of Romania in January 2014.

Traducerea rezumatelor: **Alina Bottez**